

László Bodolay-Beáta Liptai: *Interkulturelle Kommunikation (Texte, Aufgaben und Materialien)*. Német Nyelvi Intézeti Tanszék, Budapest, 2005.

Liptai Beáta kolléganőmmel 2004-ben pályáztunk a Tempus Közalapítvány *Világ – Nyelv/Nyelv + Szakma Felsőfokon* alprogram *Tantervfejlesztés* pályázattípusban egy német nyelven írandó gyakorlókönyvvel. A támogatást elnyertük, így könyvünket a 2004/2005. tanév 2. félévében két hallgatói csoportban sikerrel ki is próbáltuk. Hallgatóink egy félév alatt, 14 előadás és 30 szemináriumi óra keretében hallgathatják immár német nyelven az *Interkulturális kommunikáció* tantárgyat, amelyet eddig *Kultúráközi kommunikáció* címen hallgathattak magyar nyelvű előadás és idegen nyelvű szeminárium keretében.

Könyvünkhöz elkészítettünk egy interaktív CD-t is, amelyet vagy önállóan vagy a tanár segítségével tudnak használni a diákok. A tantárgy felvétele és a félév sikeres zárása után ugyanannyi kreditpontot szerezhhetnek hallgatóink, mint a korábbi magyar–idegen nyelvű felosztás keretében.

A tantárgy felvétele minimálisan középszintű német nyelvi ismereteket feltételez, de jobb, ha felsőfokú szinttel bíró hallgatók veszik fel, mert akkor könnyebben megbirkóznak vele. A 2005/2006-os tanév 2. félévében újra lehetőségük nyílt a tantárgy felvételére.

Könyvünkkel az volt a célunk, hogy hallgatóink megismerkedjenek a német és a magyar kultúrkörrel, az interkulturális kommunikáció témakörében megjelent legismertebb elméletekkel, az előítéletekkel és a sztereotípiákkal, a vállalati kultúra egyes aspektusaival, a kulturális sokk jelenségével. Ezután a hallgatók képesek arra, hogy eligazodjanak Németországban, Ausztriában és Svájcban, valamint érzékelik a különbségeket és a hasonlóságokat e három ország és Magyarország között a nonverbális és a verbális kommunikáció területén, összefoglalva: szert tesznek az interkulturális kompetenciára.

Egyik kiindulópontunk az volt, hogy tudomásunk szerint ilyen szinten didaktizált módon az interkulturalitás témakörében még nem jelent meg oktatási anyag, különösen nem német nyelven magyar szerzők tollából, interaktív CD-vel.

A másik kiindulópontunk pedig az volt, hogy az eddig megjelent anyagok egyrészt csak bizonyos részterületeket tudtak bemutatni, másrészt az elméletekre koncentrálnak, és azokból kiindulva próbáltak hasonlóságokat, illetve különbségeket feltárni. A létező modellek azonban önmagukban képtelenek a valóság reprezentációjára, az első korlátot maga a modell jelenti. Globális különbségek ugyan leírhatók modellek által is, de mihelyt a konkrét, különösen az egyes országokra lebontott módon kell válaszokat adniuk, ennek csak nagyon korlátozottan tudnak eleget tenni, mert a „finomságok”, a helyi történelemből, irodalomból, nyelvből, a szokásokból, a folklórból, a mentalitás adott országon belüli különbségeiből stb. eredeztethető változatokra egyszerűen nem derül fény. Ezért gyakran hibás következtetéseket lehet csak levonni a modellhez történő ragaszkodás miatt.

Felületes következtetések levonására tehát kiválóan alkalmas minden modell, de a mélyebb összefüggések értéséhez elengedhetetlen az „országismeret”, a

„nemzeti”, adott esetben a „tartományi” kulturális jellemzők ismerete, amelyek hiányában a legismertebb modelleken iskolázódott személy sem tud eligazodni, „kommunikálni” az adott közegben, ami meg nem értéshez, elutasításhoz, vagy a vele szemben táplált előítéletek kialakulásához vezethet. Az ilyen helyzetek elkerülése érdekében tehát mélyebb „kulturaközi” vagy „interkulturális” háttérismerekre van szükség, mint amennyit a létező modellek (a Hofstede-i, a Trompenaars-i vagy a Hall-i, hogy csak néhányat említsünk) közvetíteni tudnak.

E megfontolások alapján könyvünket a következő fejezetekre osztottuk fel:

I. Az **első fejezetben** Liptai Beáta mutatja be játékos módon az interkulturalitás mibenlétét, foglalkozik a kultúra definícióival, a G. Hofstede-féle kulturális szintekkel, a kulturális sokk összetevőivel, majd részletesebben G. Hofstede kulturális dimenzióival, standardjaival, E. T. Hall elképzeléseivel, F. Trompenaars modelljével, valamint F. Kluckhohn és F. Strodtbeck kulturális orientációival. Külön kitér a sztereotípiák és az előítéletek jellemzőire, illetve az interkulturális konfliktusok bemutatására. A fejezetet Pepe Danquart 1992-ben készült *Schwarzfabrer* című filmjének bemutatásával és feladatok elemzésével igyekeztünk még érdekesebbé tenni.

II. A **második fejezetben** a három német nyelvű ország: Németország, Ausztria és a német nyelvű Svájc, valamint Magyarország általános földrajzi, politikai, kulturális, nyelvi, szokás- és mentalitásbeli jellemzőit taglalom különféle, de a négy ország esetében ismétlődő feladatokon keresztül, hogy egyértelművé válhassanak a hasonlóságok, illetve a különbségek. A kérdések megválaszolásával leképeződnek az elemzett országok és a bennük élő emberek legfontosabb vonásai. A képet az illető ország állampolgárainak önmagukról, illetve a másik ország állampolgáiról alkotott nézetei árnyalják.

E fejezetben is filmekkel, irodalmi szemelvényekkel, rejtvényekkel és karikatúrákkal igyekeztem vonzóvá tenni a tárgyalt témakört.

A négy ország megismerése után a hallgatók tudása a fejezet végén található teszttel lemérhető.

III. A **harmadik fejezetben** a nonverbalitás témakörét járom körül mind a négy országban. Elemzem a leglényegesebb különbségeket, amelyekből bőven akad a kulturális háttér és sok esetben közös történelem ellenére is. A leírás alapvető viselkedési és öltözködési szokásokat is tanít, amelyeket az interaktív CD kérdéseinek megoldásával még inkább rögzíthet a hallgató.

IV. A **negyedik részt** a verbális kommunikáció aspektusai töltik ki, különös tekintettel az üzleti tárgyalásokra, illetve találkozókra. Foglalkozom a bemutatkozási, a megszólítási és üdvözlési szokásokkal, a telefonálás és a „maroktelefon” használatának legalapvetőbb szabályaival, az üzleti levelezés és e-mail küldés jellemzőivel, majd a konkrét tárgyalási szokásokkal, a névjegykártya használatával, a „small-talk” és a tárgyalás verbális jelenségeivel, az üzleti étkezések, az ajándékdás jellemzőivel és a „tabutémák” bemutatásával.

A kapcsolódó feladatok a leírtak kiegészítését és gyakoroltatását szolgálják táblázatokkal, irodalmi szemelvényekkel és játékos feladványokkal.

V. Az **ötödik fejezetet** ismét Liptai Bea jegyzi, és a vállalati kultúra, illetve menedzsment témakörrel foglalkozik különféle feladatokon és elemzéseken keresztül.

Könyvünk függelékében játékszabály-leírások, a fejezetekhez kapcsolódó és azokat kiegészítő anyagok, szemelvények, táblázatok, a német, az osztrák és a svájci német nyelv alapvető szabályai és az ezekhez kapcsolódó szószedetek találhatók.

A munkát részletes irodalomjegyzékkel zárjuk az érdeklődő olvasó eligazítása érdekében.

Bízunk benne, hogy könyvünk nemcsak a BGF Külkereskedelmi Karának németül tanuló hallgatói körében válik népszerűvé, hanem a BGF többi karán és más felsőoktatási intézményben is módunk nyílhat arra, hogy bemutassuk, illetve tanítsuk ezt az anyagot.

Örömlénk továbbá, ha színes könyvként is ki tudnánk adni, hogy még inkább érdemes legyen kézbe venni és forgatni a munkánkat.

Bodolay László

Zaicz Gábor (főszerk.): *Etimológiai szótár*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 1024 p.

Honnan erednek és hány évesek a szavaink? Ugyanaz volt a jelentésük, mint ma? Sokan ritkán használjuk az etimológiai szótárt, legtöbbször nem is található a könyvespolcunkon, pedig a szavak etimológiája olyan, mintha egy krimi olvasnánk, sőt az etimológiai szótár olvasása közben magunk is nyomozóvá válhatunk.

A Tinta Könyvkiadó új kiadványa, a Zaicz Gábor által szerkesztett *Etimológiai szótár* egy kötetben és 8945 szócikkben tárja elénk a magyar szókincs és todalékrendszer eredetét. 8670 szócikk a szavak etimológiáját, 275 pedig – elsőként a magyar szótáriradalomban – a magyar todalékok eredetét adja meg. Ezenfelül a műben 11 585 származékszó eredetéről is olvashatunk. Minden kétséget kizáróan a munka hiánypótló.

Egy új etimológiai szótár szükségességére – amint az a *Bevezetésben* is olvasható – Benkő Loránd már 1976-ban felhívta a figyelmet. Véleménye szerint *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótár* három köteténél kisebb, népszerűsítő, de a legújabb etimológiai kutatásokat is feldolgozó munkára lenne szükség. 2000-ben Kiss Lajos is hasonlóan nyilatkozott: „A sokkötetes, kilónyi súlyú, szakszavakkal, rövidítésekkel telezsúfolt etimológiai szótáraink csak szakemberek kezébe valók. Hiányzik viszont egy egykötetes, egyszerű, közérthető, rövidítések nélküli magyar szófejtő szótár, amelyet magával vihet a segédkönyvekkel mindig agyonterhelt tanár a terembe, ott felolvashat belőle, és olvasmányos szövegét a tanulók is megértik” – olvasható a szótár *Bevezetőjében*. Zaicz Gábor, főszerkesztő és Kiss Gábor, a Tinta Könyvkiadó kiadóvezetője ezeknek a gondolatoknak a szem előtt tartásával alakította ki a szótárt. Ez mind a felépítésén, mind a terjedelmén, mind a szócikkek szerkezetén – valóban – megfigyelhető.